Neverbalna komunikacija u radu s djecom

Nadarević, Sedina

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:137:465477

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-25**

Repository / Repozitorij:

Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI
FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

SEDINA NADAREVIĆ

NEVERBALNA KOMUNIKACIJA U RADU S DJECOM

Završni rad

Pula, 2022.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani _____, kandidat za prvostupnika _____ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

_____

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA
o korištenju autorskog djela

Ja, _____ dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom _____

_____

_____ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

_____

SADRŽAJ

1. UVOD **1**
2. POVIJEST KOMUNIKACIJE **2**
2.1. Komunikacija u Antičko doba 2
2.2. Komunikacija 1500. - 1800. 3
2.3. Komunikacija u 19. stoljeću 3
2.4. Komunikacija u 20. stoljeću 4
2.5. Komunikacija u 21. stoljeću 5
3. VRSTE KOMUNIKACIJE **6**
3.1. Važnost komunikacije 6
3.2. Verbalna komunikacija 7
3.3. Pisana komunikacija 7
3.4. Vizualna komunikacija 8
3.5. Neverbalna komunikacija 8
4. NEVERBALNA KOMUNIKACIJA **10**
4.1. Vrste neverbalne komunikacije 10
4.2. Kako neverbalni signali utječu na verbalni razgovor 11
4.3. Neverbalna pogrešna komunikacija 12
4.4. Govor tijela 12
4.4.1. Važne značajke govora tijela 12
4.4.2. Univerzalni jezik 17
5. NEVERBALNA KOMUNIKACIJA U RADU SA DJECOM **18**
5.1. Neverbalna komunikacija u školi 18
5.1.1. Neverbalna komunikacija kao instrukcija 19
5.1.2. Smirenost kao temelj za odgovore koji ne osuđuju 19
5.1.3. Govor tijela u pokaznoj nastavi 20
5.2. Neverbalna komunikacija između roditelja i djeteta 21
5.2.1. Kretanje tijela 23
5.2.2. Dodir 23
5.2.3. Kontakt očima 23

5.2.4. Izrazi lica 23
5.2.5. Prostor 24
5.3. Neverbalna komunikacija i djeca s posebnim potrebama 24
5.4. Važnost neverbalne komunikacije u terapijskom predškolskom programu 25
5.5. Važnost roditelja kod razvoja neverbalne komunikacije 27
6. AKTIVNOST: PANTOMIMA……..28
6.1. Sudionici aktivnosti i postupak……28
6.2. Zadaci……...28
6.3. Cilj aktivnosti……...28
6.4. Tijek aktivnosti…….28
7. ZAKLJUČAK 31
LITERATURA 32
SAŽETAK 35
ABSTRACT 36

1. UVOD

Komunikacija je čin prijenosa informacija s jednog mjesta, osobe ili grupe na drugo mjesto. Svaka komunikacija uključuje (barem) jednog pošiljatelja, poruku i primatelja. Ovo može zvučati jednostavno, ali komunikacija je zapravo vrlo složena tema. Na prijenos poruke od pošiljatelja do primatelja može utjecati veliki raspon stvari. To uključuje naše emocije, kulturu, medij koji se koristi za komunikaciju, pa čak i našu lokaciju. Složenost je razlog zašto poslodavci diljem svijeta smatraju da su dobre komunikacijske vještine tako poželjne. Točna, učinkovita i nedvosmislena komunikacija zapravo je iznimno zahtjevna.

Neverbalna komunikacija također je evoluirala ranije od verbalne komunikacije i služila je ranoj i važnoj funkciji preživljavanja koja je ljudima pomogla da kasnije razviju verbalnu komunikaciju. Dok su neke od naših neverbalnih komunikacijskih sposobnosti, poput njuha, gubile snagu kako su se povećavali naši verbalni kapaciteti, druge sposobnosti poput parajezika i kretanja rasle su zajedno s verbalnom složenošću. Neverbalna komunikacija može se koristiti za utjecaj na ljude na razne načine, ali najčešći je način obmane. Obmana se obično smatra namjernim činom mijenjanja informacija kako bi se utjecalo na drugu osobu, što znači da se proteže dalje od govorenja laži, a uključuje prikrivanje, izostavljanje ili preuveličavanje informacija.

U nastavku ovog rada bit će više riječi općenito o neverbalnoj komunikaciji, zatim o neverbalnoj komunikaciji u radu s djecom. Poslije uvodnog poglavlja bit će više riječi o povijesti komunikacije, odnosno kako se komunikacija mijenjala od Antičkog doba do 2l. stoljeća. Treće poglavlje nosi naziv”Vrste komunikacije” te će u okviru tog poglavlja biti više riječi o: verbalnoj i neverbalnoj, pisanoj i vizualnoj komunikaciji. Četvrto poglavlje nosi naziv “Neverbalna komunikacija” te će se govoriti o: vrstama neverbalne komunikacije, o pogrešnoj neverbalnoj komunikaciji te o govoru tijela. Peto poglavlje koje je ujedno i glavno poglavlje ovog rada nosi naziv: ”Neverbalna komunikacija u radu s djecom”, te će u okviru tog poglavlja biti više riječi o: neverbalnoj komunikaciji u školi, neverbalnoj komunikaciji između

roditelja, neverbalnoj komunikaciji djece s dodatnim potrebama te o važnosti neverbalne komunikacije u terapijskom procesu.

2. POVIJEST KOMUNIKACIJE

Komunikacija je svuda oko nas, od trenutka kad se probudimo i uključimo radio, čitamo novine, prolazimo pored oglasnih panoa na putu do posla i slušamo najave vlakova. Komunikacija tijekom radnog dana omogućuje marljivo izvršavanje zadataka i u konačnici čini tvrtku i njene zaposlenike profesionalnijima. U poslu se visoko cijene komunikacijske vještine. Važne su riječi kojima ljudi komuniciraju, ali i neverbalna komunikacija. Neverbalni znakovi, kao što su signali, pokreti i izrazi u društvenom i poslovnom životu, pomažu u prenošenju određene poruke. Rukovanje, kontakt očima i dodirivanje pomažu pokazati kako se netko osjeća. U okviru ovog poglavlja bit će više riječi o komunikaciji u Antičko doba, komunikaciji od 1500te do1800te i 19. stoljeću te o komunikaciji u 20. i 21. stoljeću.

2.1. Komunikacija u Antičko doba

Prvo sredstvo komunikacije bio je ljudski glas, ali oko 3200. godine pr. Kr. pisanje je nastalo u Iraku i Egiptu. Druge civilizacije u srednjoj Americi, poput Maja, također su koristile sustave pisanja.

Sljedeći veliki korak bio je izum abecede u današnjem Izraelu i Libanonu oko 1600. godine pr. Kr. U antičkom svijetu mnoge civilizacije, uključujući Egipat, Asiriju, Perziju, Rim i Kinu, imale su učinkovite poštanske sustave za dostavu poruka dijelovima svojih carstava pomoću releja konja. U antičkom svijetu ljudi su pisali na papirusu ili pergamentu. Međutim, Kinezi su izumili papir oko 200. pr. Kr. Znanje o izradi papira prešlo je na Arape i u srednjem vijeku dospjelo u Europu. ([Elektronički izvor] URL: https://localhistories.org/a-history-of-communication/, pristupljeno: 20. srpnja 2022.)

2.2. Komunikacija 1500-1800

Sljedeće veliko postignuće u komunikaciji bio je izum tiska. Kinezi su izumili tiskanje blokovima u 6. stoljeću nove ere, ali prva poznata tiskana knjiga bila je *Dijamantna sutra* iz 686. U Europi je sredinom 15. stoljeća Johannes Gutenberg izumio tiskarski stroj, koji je knjige učinio znatno jeftinijim. William Caxton uveo je tiskaru u Englesku 1476. godine. ([Elektronički izvor] URL: https://localhistories.org/a-history-of-communication/, pristupljeno: 20. srpnja 2022.)

Prve novine tiskane su u 17. stoljeću. Prve novine u Engleskoj tiskane su 1641. Međutim, riječ novine zabilježena je tek 1670. Prve uspješne dnevne novine u Britaniji tiskane su 1702. godine. U međuvremenu su europski monarsi uspostavili poštanske službe za prijenos svojih poruka. U Francuskoj je Louis XI osnovao jednu 1477., a u Engleskoj je Henry VIII osnovao Kraljevsku poštu 1512. Godine 1635. da bi prikupio novac, Charles I. dopustio je privatnim građanima da šalju poruke Kraljevskom poštom uz naknadu. U međuvremenu, izumljena je olovka1564. godine. ([Elektronički izvor] URL: https://localhistories.org/a-history-of-communication/, pristupljeno: 20. srpnja 2022.)

2.3. Komunikacija u 19. stoljeću

Komunikacija je postala daleko učinkovitija u 19. stoljeću. Početkom 19. stoljeća poštarinu je morao platiti primatelj pisma, a ne pošiljatelj. Zatim je 1840. Rowland Hill izumio Penny Post. Od tada pošiljatelj plaća pisma. Jeftina pošta ljudima je znatno olakšala kontakt s voljenima koji su živjeli daleko. Godine 1874. osnovan je Svjetski poštanski savez za koordinaciju poštanskih usluga u različitim zemljama. U međuvremenu je Ralph Wedgwood izumio karbonski papir 1806. Telegraf je izumljen 1837. godine.

U međuvremenu, prvi faks uređaj izumljen je 1843. Škot Alexander Graham Bell izumio je telefon 1876. Prva telefonska centrala u Britaniji otvorena je 1879. Prvi telefonski imenik u Londonu objavljen je 1880. Prva telefonska linija iz Pariza do Bruxellesa uspostavljena je

1887. Prva linija od Londona do Pariza otvorena je 1891. Prva transatlantska telefonska linija otvorena je 1927. Godine 1930. uspostavljena je telefonska veza između Britanije i Australije. U međuvremenu, prvi uspješni pisaći stroj krenuo je u prodaju 1874. godine. Godine 1829. Louis Braille izumio je reljefno pismo za slijepe, a 1837. Isaac Pitman izumio je stenografiju. Prvu uspješnu rotirajuću tiskaru izumio je Richard M. Hoe 1846. godine. ([Elektronički izvor] URL: https://localhistories.org/a-history-of-communication/, pristupljeno: 20. srpnja 2022.)

2.4. Komunikacija u 20. stoljeću

Komunikacija se nastavila poboljšavati u 20. stoljeću. Godine 1901. Marconi je poslao radio poruku preko Atlantika. Radijsko emitiranje počelo je u Britaniji 1922. godine kada je osnovan BBC. Do 1933. polovica kućanstava u Britaniji imala je radio. Nakon Zakona o emitiranju zvuka iz 1972. godine formirane su nezavisne radijske postaje. U 1990-ima nove radio postaje uključivale su Radio 5 Live (1990.) i Classic FM (1991.). Televiziju je 1925. izumio John Logie Baird. TV je bio obustavljen u Britaniji tijekom Drugog svjetskog rata, ali je ponovno počeo s radom 1946. Puno je ljudi kupilo televizor kako bi pratilo krunidbu Elizabete II, a istraživanje krajem te godine pokazalo je da ga ima oko četvrtina kućanstava. Do 1959. oko dvije trećine kućanstava imalo je TV. Do 1964. brojka je dosegla 90% i TV je postao glavni oblik zabave. ([Elektronički izvor] URL: https://localhistories.org/a-history-of-communication/, pristupljeno: 20. srpnja 2022.)

Isprva je postojao samo jedan TV kanal u Britaniji, ali između 1955. i 1957. godine ITV tvrtke su počele emitirati BBC2 koji je započeo 1964., a Channel 4 započeo je 1982. Satelitska televizija počela je s radom u Britaniji 1989. godine. U međuvremenu, komercijalna televizija počela je u SAD-u 1941. U međuvremenu, 1960. lansiran je prvi komunikacijski satelit Echo. Laserski pisač izumio je Gary Starkweather 1969. godine.

U međuvremenu, u Britaniji su telefoni postali uobičajeni u domovima ljudi 1970-ih. Godine 1969. samo je 40% britanskih kućanstava imalo telefon, no do 1979. brojka je dosegla 69%. Martin Cooper izumio je prvi ručni mobitel 1973. Prvi mobilni telefonski poziv u Britaniji obavljen je 1985. Prvi komercijalni tekst poslan je 1992. Mobilni telefoni postali su uobičajeni

1990-ih. U Britaniji su pametni telefoni predstavljeni 1996. godine. ([Elektronički izvor] URL: https://localhistories.org/a-history-of-communication/, pristupljeno: 20. srpnja 2022.)

2.5. Komunikacija u 21. stoljeću

Početkom 21. stoljeća internet je postao važan oblik komunikacije. Danas je e-pošta postala jedna od najpopularnijih metoda komunikacije. 2010-ih čitači e-knjiga postali su uobičajeni način komunikacije.

3. VRSTE KOMUNIKACIJE

Komunikacijske vještine ključne su za zdrav i učinkovit rad sa djecom. Često kategorizirana kao "meka vještina " ili interpersonalna vještina, komunikacija je čin dijeljenja informacija od jedne osobe drugoj osobi ili skupini ljudi. Postoji mnogo različitih načina komunikacije, od kojih svaki igra važnu ulogu u dijeljenju informacija (Isić 2010: 34).

Komunikacija je sredstvo pomoću kojeg stvaramo prijatelje, razgovaramo s drugim ljudima, izražavamo svoja mišljenja, stavove, molimo za pomoć i mnogo drugih stvari. Čovjek od svoga rođenja uči kako komunicirati da bi te sposobnosti razvijao dalje kroz život. Komunikacija je prijenos informacija od pošiljatelja k primatelju, uz uvjet da primatelj razumije informaciju. Dakle, komunikacijski proces obuhvaća:

- pošiljatelja
- prijenos poruke kroz izabrani kanal
- primatelja (Isić 2010: 34).

3.1. Važnost komunikacije

Bez obzira na to hoćete li blago kimnuti glavom u znak slaganja ili prezentirati informacije velikoj skupini, komunikacija je apsolutno neophodna pri izgradnji odnosa, dijeljenju ideja, podjeli odgovornosti, upravljanju timom i još mnogo toga. ([Elektronički izvor] URL: https://www.indeed.com/career-advice/career-development/types-of-communication, pristupljeno: 20. srpnja 2022.)

Učenje i razvoj dobrih komunikacijskih vještina može nam pomoći za uspjeh u karijeri ili nas učiniti konkurentnim kandidatom za posao. Iako je potrebno vrijeme i praksa, komunikacijske i međuljudske vještine zasigurno se mogu povećati i poboljšati. Četiri su glavne vrste komunikacije koje svakodnevno koristimo: verbalna, neverbalna, pisana i vizualna. Uz sve ove stilove komunikacije, najučinkovitije je kada se zna aktivno slušati, promatrati i suosjećati. Razvijanje nekih od spomenutih vještina može nam pomoći da bolje razumijemo poruku i promišljeno odgovorimo na pitanje. ([Elektronički izvor] URL: https://www.indeed.com/career-advice/career-development/types-of-communication,

pristupljeno: 20. srpnja 2022.)

3.2. Verbalna komunikacija

Verbalna komunikacija nastaje kada razgovaramo s drugima. Može biti licem u lice, telefonom, putem Skypea ili Zoom-a, itd. Neki verbalni angažmani su neformalni, poput pričanja s prijateljem na kavi ili u uredskoj kuhinji, dok su drugi formalniji, poput zakazanog sastanka. Bez obzira na vrstu, ne radi se samo o riječima, već i o složenosti tih riječi, o načinu na koji te riječi povezujemo kako bismo stvorili sveobuhvatnu poruku, kao i o intonaciji (visina, ton, kadenca itd. .) koja se upotrebljava tijekom govora. Iako su riječi važne, kada se javljaju licem u lice ne mogu se odvojiti od neverbalne komunikacije. ([Elektronički izvor] URL: https://drexel.edu/graduatecollege/professional-development/blog/2018/July/Five-types-of-communication/, pristupljeno: 20. srpnja 2022.)

3.3. Pisana komunikacija

Pisana komunikacija uključuje svaku interakciju koja koristi pisanu riječ. To je jedna od dvije glavne vrste komunikacije; zajedno s usmenom komunikacijom. Neki od oblika pisane komunikacije koji se koriste unutar poslovnih obaveza uključuju izvješća, biltene, dopise, opise poslova, priručnike za zaposlenike i elektroničku poštu. Svi oblici pisane komunikacije imaju svrhu davati informacije na prividan i kratak način, iako se ta svrha često ne postiže. ([Elektronički izvor] (URL: https://learning.shine.com/talenteconomy/career-help/types-of-communication/
(pristupljeno: 20.srpnja 2022.)

Primjeri pisane komunikacije:

- ✓ pisma
- ✓ e-mail
- ✓ faksovi
- ✓ internet
- ✓ razglednice
- ✓ brošure

- ✓ oglasi
- ✓ telegrami
- ✓ prijedlozi.

  ([Elektronički izvor] (URL: https://learning.shine.com/talenteconomy/career-help/types-of-communication/ (pristupljeno: 20. srpnja 2022.)

3.4. Vizualna komunikacija

Vještine vizualne komunikacije zahtijevaju korištenje vizualnih pomagala koja ispituju ili omogućavaju kako bi se misli i informacije prenijele. Na primjer, grafikoni, karte, posteri, dizajn ambalaže, knjige, zaslonski mediji itd. Sve su to vrste vizualnih pomagala. Tjelesne geste, izrazi lica i kontakt očima osobe također mogu pomoći u vizualnoj komunikaciji.

Primjeri vizualne komunikacije:

- trening
- edukativni video
- sajmovi
- konferencije
- web stranice
- objave na društvenim mrežama
- uredske prezentacije.

  ([Elektronički izvor] (URL: https://learning.shine.com/talenteconomy/career-help/types-of-communication/ (pristupljeno: 20. srpnja 2022.)

3.5. Neverbalna komunikacija

Neverbalna komunikacija uključuje izraze lica, kontakt očima, držanje, pokrete ruku i dodir. Na primjer, ako ste zauzeti razgovorom sa svojim menadžerom o uštedi, neophodno je obratiti pozornost na riječi i njihovu neverbalnu komunikaciju. Vaš menadžer može biti u skladu s

vašim mišljenjem verbalno, ali njihovi neverbalni znakovi: izbjegavanje kontakta očima, uzdisanje, itd. ukazuju da ima drugačije mišljenje. ([Elektronički izvor] (URL: https://learning.shine.com/talenteconomy/career-help/types-of-communication/ (pristupljeno: 20. srpnja 2022.)

Primjeri neverbalne komunikacije:

- ✓ kontakt očima: u poslovanju, metoda i razdoblje kontakta očima koji se smatraju prikladnim uvelike se razlikuju u različitim kulturama.
- ✓ izrazi lica: stručnjaci te izraze smatraju ekvivalentnima stotinama različitih emocionalnih stanja. Naša lica sugeriraju potrebne informacije vanjskom svijetu.
- ✓ govor tijela: čvrsti pozdrav toplom, suhom rukom izvrstan je način za uspostavljanje povjerenja. ([Elektronički izvor] (URL: https://learning.shine.com/talenteconomy/career-help/types-of-communication/ (pristupljeno: 20. srpnja 2022.)

4. NEVERBALNA KOMUNIKACIJA

Neverbalna komunikacija, koja se naziva i ručnim jezikom, je proces slanja i primanja poruka bez upotrebe riječi, bilo izgovorenih ili pisanih. Slično načinu na koji kurziv naglašava pisani jezik, neverbalno ponašanje može naglasiti dijelove verbalne poruke. Pojam neverbalne komunikacije uveli su 1956. psihijatar Jurgen Ruesch i autor Weldon Kees u knjizi "Neverbalna komunikacija: Bilješke o vizualnoj percepciji ljudskih odnosa". ([Elektronički izvor] URL: https://open.lib.umn.edu/communication/chapter/4-1-principles-and-functions-of-nonverbal-communication/ , pristupljeno: 20. srpnja 2022.)

Neverbalne poruke stoljećima su prepoznate kao kritični aspekt komunikacije. Na primjer, u "The Advanced of Learning " iz 1605. godine Francis Bacon primijetio je da "linije tijela otkrivaju dispoziciju i sklonost uma općenito, ali pokreti lica ne samo to, već dodatno razotkrivaju humor i stanje uma i volje". ([Elektronički izvor] URL: https://open.lib.umn.edu/communication/chapter/4-1-principles-and-functions-of-nonverbal-communication/ , pristupljeno: 20. srpnja 2022.)

4.1. Vrste neverbalne komunikacije

Judee Burgoon (1994) identificirao je „sedam različitih neverbalnih dimenzija“:

1. kinezika ili pokreti tijela uključujući izraze lica i kontakt očima
2. vokal ili parajezik koji uključuje glasnoću, brzinu, visinu i tembar
3. osobni izgled
4. naše fizičko okruženje i artefakti ili predmeti koji ga čine
5. proksemika ili osobni prostor
6. haptika ili dodir
7. kronemija ili vrijeme.

"Znakovi ili amblemi uključuju sve one geste koje zamjenjuju riječi, brojeve i interpunkcijske znakove. Mogu varirati od jednosložne geste istaknutog palca do složenih sustava kao što je

američki znakovni jezik za gluhe gdje neverbalni signali imaju izravnu verbalnu vrijednost. Međutim, treba naglasiti da su znakovi i amblemi specifični za kulturu. Gesta palca i kažiprsta koja se koristi za predstavljanje 'A-Okay' u Sjedinjenim Državama pretpostavlja pogrdno i uvredljivo tumačenje u nekim zemljama Latinske Amerike" (Wallace, Schmidt, 2007).

4.2. Kako neverbalni signali utječu na verbalni razgovor

"Psiholozi Paul Ekman i Wallace Friesen (1969), raspravljajući o međuovisnosti koja postoji između neverbalnih i verbalnih poruka, identificirali su šest važnih načina na koje neverbalna komunikacija izravno utječe na naš verbalni razgovor." "Prvo, možemo koristiti neverbalne signale da bismo naglasili svoje riječi. Svi dobri govornici znaju kako to učiniti snažnim gestama, promjenama glasnoće ili brzine govora, namjernim pauzama i tako dalje...". "Drugo, naše neverbalno ponašanje može ponoviti ono što kažemo. Možemo reći „da“ nekome klimajući glavom....“ (Remland, 2004).

"Treće, neverbalni signali mogu zamijeniti riječi. Često nema puno potrebe za izražavanjem riječima. Jednostavna gesta može biti dovoljna (npr. odmahivanje glavom da kažete ne, korištenje znaka podignutog palca kako biste rekli 'Dobar posao ,' itd.). ...". "Četvrto, možemo koristiti neverbalne signale za reguliranje govora. Ove geste i vokalizacije nam omogućuju da izmjenjujemo razgovorne uloge govora i slušanja...." (Remland, 2004).

"Peto, neverbalne poruke ponekad su u suprotnosti s onim što govorimo. Prijatelj nam je rekao da mu je bilo super na plaži, ali nismo sigurni jer mu je glas ravan, a na licu mu nedostaje emocija..." (Remland, 2004).

"Konačno, možemo koristiti neverbalne signale kako bismo nadopunili verbalni sadržaj naše poruke... Uzrujanost može značiti da se osjećamo ljutito, depresivno, razočarano ili da smo malo na rubu. Neverbalni signali mogu pomoći da razjasnimo riječi koje koristimo i otkrijemo pravu prirodu naših osjećaja" (Remland, 2004).

4.3. Neverbalna pogrešna komunikacija

Uprava za sigurnost prometa potrošila je oko milijardu dolara obučavajući tisuće 'službenika za otkrivanje ponašanja' da traže izraze lica i druge neverbalne tragove koji bi identificirali teroriste. “Ali kritičari kažu da nema dokaza da su ti načini zaustavili jednog terorista ili postigli mnogo više od neugodnosti za desetke tisuća putnika godišnje.

Većina ljudi misli da se lažljivci odaju skrećući oči ili čineći nervozne geste, a mnogi policajci su obučeni da traže specifične tikove, poput gledanja prema gore na određeni način. Službenici za provođenje zakona i drugi navodni stručnjaci nisu uvijek bolji u tome od običnih ljudi iako su sigurniji u svoje sposobnosti. ([Elektronički izvor] URL: https://hr.peopleperproject.com/posts/25516-definition-and-examples-of-body-language, pristupljeno: 20. srpnja 2022.)

4.4. Govor tijela

Govor tijela moćno je sredstvo komunikacije. Veliki postotak onoga što isporučujemo jest izvedeno iz naših tonova govora, gesta, pokreta, manira, izraza i idiosinkrazije. To je bez sumnje jači komunikator, a naglasak se stavlja na način na koji se izjave i priče isporučuju, ne oslanjajući se na stvarne riječi da bismo prenijeli svoje izjave. Govor tijela je vrsta neverbalne komunikacije koja se oslanja na pokrete tijela (kao što su geste, držanje i izrazi lica) za prenošenje poruka. ([Elektronički izvor] URL: https://prezi.com/p/yks3plcehuvy/non-verbal-communication/, pristupljeno: 20. srpnja 2022.)

4.4.1. Važne značajke govora tijela

Način na koji osoba stoji ili sjedi utječe na njeno držanje i govor tijela. Dobro je usvojiti fleksibilno uspravno tijelo za držanje, a ne imati ukočeno ili pogrbljeno držanje. Uspravno držanje otkriva samopouzdanje i staloženost. Spuštena ramena, progib u sjedalu itd. otkrivaju osjećaj potištenosti i nezainteresiranosti. Pokreti glavom u usmenoj komunikaciji imaju važnu ulogu. Ni od koga se ne očekuje da nešto nastavi raditi odmahujući glavom, ali prikladno

kimajući i odmahujući glavom pojačava se razina komunikacije.

Izraz lica - lice je pokazatelj uma. Kažemo 'napravila je kiseli izraz lica' što znači da ona nije bila baš najbolje raspoložena. Koliko god se netko trudio, njegov skriveni osjećaj ljutnje, straha, zbunjenosti, neizvjesnosti, entuzijazma i radosti će se otkriti izrazom lica. Ponekad, riječi koje ljudi izgovore mogu biti proturječne izrazima lica. Učitelj bi mogao pitati učenika je li razumio ideju, ali ne bi trebao čekati odgovor. Zbunjeno lice bez izraza otkrilo bi da učenik nije ništa shvatio.

Kontakt očima - u kontekstu usmene komunikacije, govornik i slušatelj ne bi se trebali samo suočiti jedno s drugim, već i održavati ispravan kontakt očima. Ako netko izbjegava izravni pogled, sumnja se da je lukav ili prepreden. U istočnim zemljama, podređeni ili mlađi ljudi mogu izbjegavati izravan kontakt očima iz poštovanja ili razumijevanja, ali bit će krivo shvaćen u međunarodnom kontekstu. Tamilski pjesnik Subramanya Bharathi pohvalio je uspravno držanje i izravan kontakt očima. ([Elektronički izvor] URL: https://prezi.com/p/yks3plcehuvy/non-verbal-communication/, pristupljeno: 20. srpnja 2022.)

Geste - pokreti ruku i prstiju poboljšavaju komunikaciju. Ali geste su specifične za svaku kulturu. Stisnuta šaka može značiti naglasak za Amerikanca, ali nepoštovanje za Indijce. Znak palca gore, pokret kažiprsta učinkovito prenosi poruke. Neverbalna komunikacija dodaje, oduzima i mijenja našu poruku. U kontekstu usmene komunikacije sve gore navedene značajke govora tijela imaju važnu ulogu. Ako osoba očekuje da će komunicirati u opuštenoj atmosferi, ona mora smanjiti ukočenost odgovarajućim gestama tijela. Iako su geste specifične za kulturu, neke su od njih postale univerzalno presijecanje kulturnih granica.

Znak "V" s kažiprstom i središnjim prstom označava pobjedu. Palac gore označava stopiranje. Mahanje rukom je znak za „Zdravo!“ ili „Zbogom!“. Amblemi izravno označavaju verbalnu poruku. Određene geste su ilustratori jer oni ilustriraju poantu informacije koja se prenosi. Određene nesvjesne geste otkrit će mentalno stanje govornika. Ljutnja, strah, nervoza i sl. često se otkrivaju vrpoljenjem te pomicanjem nogu. Uvrtanje gumba na košulji, trljanje

kravate, grebanje obraza, nosa, glađenje brade neki su od nesvjesno stečenih gesti. Treba izbjegavati naviku pretjeranog gestikuliranja u usmenoj komunikaciji. Usmena komunikacija odvija se licem u lice ili situacija jedan na jedan te kada se govornik obraća publici. Publika može biti mala kao u grupnoj raspravi ili velika u slučaju nekog poslovnog sastanka. U svim tim situacijama govor tijela igra važnu ulogu.

U situacijama usmene komunikacije parajezik igra važnu ulogu u govorenju ili slušanju. Govornik ili slušatelj koristi zvukove poput 'Hmm' – 'ha', ili pucne jezikom ili se nasmije. Takvi zvukovi nemaju semantičku vrijednost (značenje). Zapravo su važni pokretači u održavanju neprekinutosti komunikacijskog lanca. Oni su učinkoviti alati za slušanje. Empatijsko slušanje (sposobnost zamišljanja i dijeljenja osjećaja druge osobe) karakterizira uporaba parajezika. Na naš govor utječu jačina našeg glasa, brzina artikulacije i takvi zvukovi koje stvara klikanje našeg jezika i smijuljenje. Nailazimo na ljude čiji glasovi drhte kada su uzbuđeni. Neki drugi podižu razinu decibela u svom glasu dok govore. To su ljudi koji stanu vikati kada su isprovocirani. Sve ovo dovodi do evaluacije osobnosti komunikatora. ([Elektronički izvor] URL: https://prezi.com/p/yks3plcehuvy/non-verbal-communication/, pristupljeno: 20. srpnja 2022.)

Neugodnu informaciju moguće je prenijeti ugodno, kao i što se dobre vijesti mogu prenijeti na loš način. Kada nekome kažete 'napravio si sjajan posao', ta izjava i ton te izjave zajedno pokazuju primatelju da mu dajete kompliment ili ga ismijavate. Pozdravni ton je izrazito drugačiji od sarkastičnog tona. U situacijama usmene komunikacije prostor između govornika i slušatelja je važan. Amerikanci smatraju da osoba koja se jako približi dok govori, recimo, manje od dva metra zadire u njegovu privatnost. Zbog intimne i osobne situacije ljudi se mogu približiti bliže od korak i pol.

U situacijama usmene komunikacije slušanje igra važnu ulogu. Slušanje je različito od sluha. Čovjek može čuti sve buke i zvukove, a ipak može biti loš slušatelj. Slušanje je praćeno pozornim praćenjem i odgovarajućim reagiranjem. Samo dobar slušatelj može postati dobar govornik. Pažljivost počinje s držanjem koji slušatelj zauzima dok sluša. Ako osoba naginje prema govorniku, to znači da govornik nije jasan ni u poruci ni u svojoj artikulaciji. Ako

slušatelj nagne glavu unatrag, to pokazuje da jest ravnodušan. Dobar slušatelj je proaktivan. On se “sav u uho pretvorio”. On prikladno odgovara koristeći parajezik. On kaže, Hmm—da—da— hajde tu i tamo. Postavlja pitanja i provjerava činjenice. Uloga slušatelja u situaciji usmene komunikacije jednako je važna kao i uloga govornika.

Slušanje u komunikaciji ima nekoliko korisnih rezultata. Dobro slušanje vodi ka dobivanju korisnih i ažuriranih informacija. Dobro slušanje stvara bolje razumijevanje i odnos između govornika i slušatelja. Dobro slušanje dovodi do boljih odluka te daje najbolju povratnu informaciju govorniku. ([Elektronički izvor] URL: https://prezi.com/p/yks3plcehuvy/non-verbal-communication/, pristupljeno: 20. srpnja 2022.)

Slijede primjeri govora i načini komunikacije s drugim ljudima:

- Ruke prekrižene na prsima - ovaj primjer govora tijela može ukazivati na to da se osoba brani. Također može pokazati da se pojedinac ne slaže s mišljenjima ili postupcima drugih pojedinaca s kojima komunicira.

- Grickanje noktiju - grickanje noktiju je vrsta navike koja može pokazati stres, nervozu, ili nesigurnost. Ljudi često grizu nokte, a da toga nisu ni svjesni.

- Ruka položena na obraz - ovaj primjer govora tijela može ukazivati na to da je osoba izgubljena u mislima ili nešto razmatra. Ponekad kad je ruka na obrazu, popraćena je nabranom obrvom, što dokazuje duboku koncentraciju.

- Lupkanje ili bubnjanje prstima - lupkanje prstima pokazuje da osoba postaje nestrpljiva ili umorna od čekanja.

- Glava nagnuta na jednu stranu - nagnuta glava pokazuje da osoba pažljivo sluša, ili je zainteresirana za ono što joj se priopćava.

- Dodirivanje nosa - kad netko dodirne ili protrlja nos, to može značiti nekoliko stvari: znak

nevjerice ili odbijanja, ili može pokazati da je pojedinac neiskren o onome što govori.

- Snažno trljanje ruke - to može pokazati da su nečije ruke hladne. To je također način priopćavanja da je pojedinac uzbuđen zbog nečega ili da je u iščekivanju.

- Stavljanje vrhova prstiju zajedno - "steepling" prstiju je demonstracija kontrole i autoriteta. Ovaj tip govora tijela mogu koristiti šefovi ili autoriteti kako bi suptilno pokazali da oni vode glavnu riječ.

- Dlanovi otvoreni i okrenuti prema gore - otvoreni dlan znak je otvorenosti i poštenja. To može biti pokazivanje pokornosti. Neki ljudi otvaraju dlanove tijekom bogoslužja u crkvi u znak podložnosti i poštovanja.

- Glava u rukama - još jedan primjer govora tijela koji bi mogao značiti bezbroj stvari: pomicanje glave u rukama može pokazati dosadu, ili može pokazati da je osoba uzrujana ili posramljena i ne želi pokazati svoje lice.

- Zakrčeni gležnjevi - kada su gležnjevi skupljeni, bilo dok osoba stoji ili sjedi, može ukazivati na nervozu ili strepnju.

- Stajanje uspravno, s ramenima prema nazad - ovaj položaj pokazuje da osoba osjeća sigurnost u sebe.

- Glađenje brade - takav se pokret često koristi nenamjerno kada pojedinac pokušava donijeti odluku o nekom pitanju.

- Povlačenje uha - ljudi često povlače resice jednog od svojih uha kada pokušavaju donijeti odluku, ali ostaju neodlučni. Ovaj pokret pokazuje nemogućnost donošenja zaključka. ([Elektronički izvor] URL: https://prezi.com/p/yks3plcehuvy/non-verbal-communication/, pristupljeno: 20. srpnja 2022.)

4.4.2. Univerzalni jezik

Ovo vjerovanje je malo kompliciranije. Dok je odmah vidljivo da je jezik izravno vezan za kulturu(e) u kojoj je naučen, neverbalni znakovi se često vide kao odvojeni od kulture. A ponekad i jesu. Rastuća učenost o biološkim temeljima određenih neverbalnih znakova pomaže otkriti načine na koje se svi ljudi uključuju u komunikacijske procese. Ova koncepcija je ključna za razumijevanje načina o tome kako i zašto se tako ponašamo, ali činjenica da neverbalno ponašanje uključuje univerzalni jezik obično se temelji na mnogo manje sofisticiranom razumijevanju neverbalne komunikacije.

Često ljudi ukazuju na argument da se emocije izražavaju univerzalno, ali postoje neki dokazi koji podupiru međukulturalnu sposobnost kodiranja i dekodiranja određenih izraza lica. Ali emocionalni izrazi također su podložni prikazivanju pravila, propisanim načinima pokazivanja (ili nepokazivanja) emocija u određenoj kulturi. Ovo ukazuje na ključni atribut kontrole; to jest, da ljudi barem do nekog stupnja mogu kontrolirati takva ponašanja. Odluka za (na nekoj razini svijesti) kontroliranjem ponašanja može biti izbor pojedinca (npr. ne pokazivati interes za drugu osobu), a može biti rezultat kulturnog načina postojanja (npr. učenje sjedenja na način "prikladan" za žene).

Ali s obzirom na to koliko se malo znakova uči otvoreno, ljudi mogu vjerovati da su takvi načini postojanja urođeni. Ova pretpostavka je izvor mnogih kulturnih nesporazuma i također odražava mali dio tog golemog niza istraživanja i teoretiziranja o neverbalnom komunikacijskom sustavu. ([Elektronički izvor] URL: https://prezi.com/p/yks3plcehuvy/non-verbal-communication/, pristupljeno: 20. srpnja 2022.)

5. NEVERBALNA KOMUNIKACIJA U RADU S DJECOM

U okviru ovog poglavlja bit će više riječi o neverbalnoj komunikaciji u školi, o neverbalnoj komunikaciji između roditelja i djeteta, o neverbalnoj komunikaciji sa djetetom s posebnim potrebama te o važnosti neverbalne komunikacije u terapijskom predškolskom programu.

5.1. Neverbalna komunikacija u školi

Učitelji i djeca svjesno i nesvjesno više komuniciraju o svojim osjećajima putem neverbalne komunikacije nego putem verbalne (Hansen 2010: 1). Kad su verbalna i neverbalna komunikacija učitelja nedosljedne, djeca su sklona vjerovati neverbalnim porukama, videći ih kao autentičnije (Noller, 1984). Učitelji namjerno koriste neverbalnu komunikaciju kako bi se povećala njihova pouzdanost.

Djeca koriste neverbalnu komunikaciju učitelja za tumačenje i ocjenjivanje tijeka nastave, npr. izrazom lica učitelja (osmijeh ili mrštenje), tonom glasa (miran ili uzbuđen), kontaktom očima, fizičkim kontaktom (umirujući zagrljaji i držanje u krilu), te govorom tijela (geste i držanje tijela) (Damasio, 1999). Tako nastavnikovo namjerno korištenje neverbalne komunikacije u nastavi kao i odgovor na emocije učenika može otvoriti mogućnosti za uključivanje učenika. Kao strategija podučavanja, neverbalna komunikacija može poticati učenje učenika promičući njihovo sudjelovanje i angažman u učionici. Zauzvrat ono može povećati njihove šanse za uspjeh u školi (Carlson, Frances, 2006).

Neverbalna komunikacija zahtijeva da učitelji budu fleksibilni u svojim uputama, da uzmu u obzir sve kontekstualne čimbenike koji utječu na interakciju (Hyson, Marilon, 2008). Kroz neverbalnu komunikaciju, nastavnici prenose studentima stupanj njihovog odobravanja, entuzijazma i interesa koji utječu na osobni angažman. Na primjer, učitelj može pokazati toplinu i osjetljivost uz pažljivo korištenje neverbalne komunikacije, uključujući osmijeh i brižan ton glasa (Hyson, Marilon, 2008). U upravljanju njihovim odnosima s učenicima važno je kako učitelji moduliraju svoju neverbalnu komunikaciju.

Carlson (2006) izvještava da je razumijevanje primarno sredstvo za pružanje osjećaja sigurnosti, izgradnju pozitivnih odnosa i promicanje društvenog i emocionalnog razvoja. Ona upozorava da učitelj mora savjetovati s razumijevanjem, uzimajući u obzir čimbenike kao što su dob te individualna i kulturna primjerenost.

5.1.1. Neverbalna komunikacija kao instrukcija

Razumijevanjem uloge neverbalne komunikacije, učitelji podržavaju dječje emocije koje utječu na njihovu uključenost u nastavu. Bazirano na temelju vlastitog istraživanja neverbalne komunikacijske strategije gospođe Smith, učiteljice s 18 godine iskustva u nastavi. U vrijeme studija, gospođa Smith je predavala predškolskim učenicima engleski jezik (ELL) u Teksaškoj javnoj osnovnoj školi. Koristila je tri neverbalne komunikacijske strategije za dječji angažman: miran glas, govor tijela u oglednoj nastavi i primjeren dodir. Takvi konkretni primjeri imaju važne implikacije za razumijevanje kako neverbalna komunikacija može utjecati na angažman djece (Mi-Hwa Park, 2013).

5.1.2. Smirenost kao temelj za odgovore koji ne osuđuju

Gospođa Smith smatrala je korisnim projicirati sliku smirenosti koristeći ton glasa kako bi poboljšala angažman svojih učenika u učenju i stvorila sigurno okruženje u učionici. Rekla je da se nada da osjećaju sigurnost i osjećaj povjerenja. „Ako mi vjeruju onda znaju da ću im pomoći.“ Koristila je smirenost kao svjestan izbor, na temelju njezine procjene o tome kako je ovo samopredstavljanje utjecalo na iskustva učenja njezinih učenika.

Gđa. Smith, čita knjigu, priča i sjedi na tepihu, okružena svojim učenicima. Razredna klima je tiha i pažljiva. Dok čita, gleda oko sebe i provjerava odgovore djece. Primijetivši dijete koje ne gleda u knjigu, gospođa Smith zove dijete smirenim tonom glasa.

“Janet, vidiš li ove slike? Gledaj, ja ne znam vidiš li dobro, ali majka šalje poljupce. To je mama koja šalje poljupce" (pretvarajući se). Janet kimne glavom i kaže: „Mogu vidjeti." Pokazujući na ilustraciju, gđa. Smith kaže: “Vi ih možete vidjeti. Mama šalje poljupce i poljupci izgledaju kao mala srca.” Dijete joj se nasmiješi i kaže: "To je prekrasno!"(Mi-Hwa

Park, 2013).

Kako bi ponovno usmjerila Janetinu pozornost na priču, gđa. Smith je promijenila ton glasa, što je učinila izbjegavajući bilo kakve negativne osjećaje s Janetine strane ili strane druge djece. Ova vrsta nekonfrontirajuće interakcije promicala je Janetin angažman u priči. Gđa. Smith rekla je tim neosuđujućim jezikom "Vidiš li? Ne znam, vidite li dobro?".

Također je izbjegla prekidanje svoje nastave kako ne bi izazvala negativnu interakciju između učitelja i djeteta. Na taj je način pokušala povećati djetetovu samoregulaciju: "Nisam ih htjela osramotiti govoreći: 'Janet, ti ne gledaš. Pogledaj knjigu.' Bilo bi vrlo negativno. Ali pitanje "Vidiš li?" dopustio je Janet da se osjeća odgovornom za svoje ponašanje i pomoglo joj da sama regulira svoje ponašanje" (Mi-Hwa Park, 2013).

Gospođa Smith smatrala je dječje osjećaje zaslužnima poštovanja i koristila unutarnji osjećaj smirenosti da odgovori s poštovanjem. Reakcije bez osuđivanja nisu bile dovoljne da učinkovito isporuče njezinu autentičnu namjeru jer su mogli ugroziti djetetov emocionalni angažman ako nije modulirala ton glasa. Iz tog razloga je namjerno koristila miran ton glasa. "Sve ovisi o mom govoru tijela i mom tonu glasa i načinu na koji postavljam pitanje. Kad bih istu stvar rekla oštrijim tonom, onda mislim da bi se mogli osjećati krivima ili nelagodno ... To je također način preusmjeravanja njihovog ponašanja bez izazivanja bilo kakvog poniženja ili loših osjećaja" (Mi-Hwa Park, 2013).

Gospođa Smith namjerno je koristila smirenost kao temelj za reakcije bez osuđivanja. Pronašla je ovu strategiju korisnom u pomaganju angažiranja ne fokusirane djece. Odavala je smirenost mijenjajući ton glasa konstruktivno podržavajući dječji angažman.

5.1.3. Govor tijela u pokaznoj nastavi

Prema iskustvu gđe. Smith, govor tijela je učinkovit u angažiranju djece, posebno učenika. Geste, pokreti tijela i izrazi lica ponekad mogu zamijeniti govorni jezik apstraktnih riječi i pojmova kada učenici engleskog jezika pokazuju poteškoće u njihovom razumijevanju. Govor

tijela je učinkovit u pokaznoj nastavi (Mi-Hwa Park, 2013).

Osim toga, učenici engleskog jezika interpretirali su neverbalnu komunikaciju s više sofisticiranosti nego verbalnu komunikaciju. Pokušala je angažirati djecu s njezinim autentičnim emocionalnim odgovorima - riječima, ali još važnije neverbalnom komunikacijom. “Djeca su jako pametna i vrlo su pažljivi i intuitivni. Oni obraćaju pažnju na sve. Oni vrlo brzo razumiju odgovara li ono što govorite verbalno onome što govorite neverbalno" (Mi-Hwa Park, 2013).

5.2. Neverbalna komunikacija između roditelja i djeteta

Svi ljudi znaju važnost našeg govora tijela. Kolutanje očima, slijeganje ramenima, osmijeh – neverbalni su znakovi oni koji igraju važnu ulogu u načinu na koji komuniciramo i razumijemo osjećaje onih oko nas. Jedno je istraživanje čak pokazalo da je 93% sve komunikacije neverbalno! To je puno komunikacije koju stvaramo, a da nismo ni otvorili usta. ([Elektronički izvor] URL: https://kidskonnect.com/articles/nonverbal-communication-in-children-why-body-language-is-so-important-for-development/, pristupljeno: 20. srpnja 2022.)

Neverbalna komunikacija s djetetom u ranoj dobi ima velik učinak na njegove odnose s prijateljima i obitelji. Također, može igrati značajnu ulogu u njihovom emocionalnom razvoju i osjećaju vlastite vrijednosti. Pomaganje roditelja omogućuje djetetu da razvije dobre neverbalne komunikacijske vještine te će ga zasigurno učiniti boljim slušateljem i dati mu vještine potrebne za izražavanje vlastitih emocija na jasan i zreo način. ([Elektronički izvor] URL: https://kidskonnect.com/articles/nonverbal-communication-in-children-why-body-language-is-so-important-for-development/, pristupljeno: 20. srpnja 2022.)

Kako poučavanje dobre neverbalne komunikacije, i prakticiranje iste što je češće moguće, može poboljšati komunikacijske vještine djeteta? Ovdje se možemo poslužiti primjerom s kojim se ljudi često susreću:

"Možete li pospremiti svoju sobu?" Ali roditeljska neverbalna komunikacija u ovoj stituaciji može igrati važnu ulogu u tome kako njihovo dijete reagira na njih. Ako su roditelji ljuti ili frustrirani, njihovo bi dijete to moglo shvatiti iz njihovog govora tijela – i kao rezultat toga loše reagirati. ([Elektronički izvor] URL: https://kidskonnect.com/articles/nonverbal-communication-in-children-why-body-language-is-so-important-for-development/, pristupljeno: 20. srpnja 2022.)

Spuštanje na razinu djeteta, uspostavljanje kontakta očima, smiješak i korištenje smirenog tona mogli bi natjerati dijete da stvarno sluša ono što od njega roditelji traže. Vježbanje najbolje prakse neverbalne komunikacije s djecom može pomoći roditeljima da uspostave bolji odnos roditelj-dijete.

Dobra neverbalna komunikacija pokazat će djetetu što je roditelju stvarno važno. Ako se roditelj usredotoči na svoje dijete i posveti mu svoju punu pažnju, poboljšat će i njihov osjećaj samopoštovanja. Štoviše, djeca uvijek odražavaju ponašanje odraslih – tako da će pomoći svom djetetu da razvije i vlastite neverbalne komunikacijske vještine. To će poboljšati njihove vještine slušanja, emocionalnu inteligenciju i empatiju – što će pomoći djetetu da izgradi smislene odnose s drugima dok odrasta. ([Elektronički izvor] URL: https://kidskonnect.com/articles/nonverbal-communication-in-children-why-body-language-is-so-important-for-development/, pristupljeno: 20. srpnja 2022.)

Način na koji se roditelji kreću može njihovoj djeci puno reći o tome kako se osjećaju u nekim situacijama. Ako dijete vidi da je roditelj prekrižio ruke, pogrbljen ili okrenut u suprotnom smjeru dok razgovara s njim, brzo će shvatiti da nije zainteresiran. Roditelj treba provjeriti sjedi li uspravno, okrenut u smjeru djeteta ili se sagnuo prema njegovoj razini. Ovo pokazuje njegovom djetetu da je zainteresiran za ono što radi ili pokazuje da mu roditelj posvećuje svoju punu pozornost. ([Elektronički izvor] URL: https://kidskonnect.com/articles/nonverbal-communication-in-children-why-body-language-is-so-important-for-development/, pristupljeno: 20. srpnja 2022.)

5.2.2. Dodir

Tjelesni dodir je neverbalna komunikacijska metoda na koju djeca jako dobro reagiraju. Zagrljaji i poljupci načini su na koji roditelji čine da se njihova djeca osjećaju sigurno i voljeno. Dodir može reći tisuću stvari, a da zapravo ne kaže ništa. Ponekad je lako zaboraviti koliko je fizički dodir zapravo važan – stoga roditelji trebaju pokušati to imati na umu kada komuniciraju s djetetom. Nježna ruka na njihovoj ruci, zagrljaj kad su uzrujani ili poljubac da im pokaže da ih cijeni mogu promijeniti svijet. To je također sjajan način za razvoj neverbalne komunikacije djeteta. Pokazuje im da je nježan dodir ispravan način interakcije s drugima. Također uči da korištenje dodira na pogrešan način kada su ljuti nije prihvatljivo. ([Elektronički izvor] URL: https://kidskonnect.com/articles/nonverbal-communication-in-children-why-body-language-is-so-important-for-development/, pristupljeno: 20. srpnja 2022.)

5.2.3. Kontakt očima

Uspostavljanje kontakta očima s djetetom dok se obraća roditelju odličan je način da roditelj pokaže da ga sluša i da je uključen u ono što dijete govori. Kontakt očima također je vitalna neverbalna komunikacijska vještina koju djeca trebaju razviti u ranoj dobi. To će im pomoći da izgrade bolje odnose s drugima, povežu se s prijateljima na smislenoj razini, izgledaju samouvjerenije i da se kao odrasla osoba dobro ponašaju u intervjuima i prezentacijama. Roditelji se trebaju pobrinuti da što češće koriste kontakt očima s djetetom – kada mu postavljaju pitanja, kada s njim razgovaraju o njegovom danu, a posebno kada djeca dođu s problemom. ([Elektronički izvor] URL: https://kidskonnect.com/articles/nonverbal-communication-in-children-why-body-language-is-so-important-for-development/, pristupljeno: 20. srpnja 2022.)

5.2.4. Izrazi lica

Odrasli znaju da izrazi lica mogu pružiti dobar uvid u ono što netko misli – često čak i više od riječi koje izgovara. Zato trebaju biti svjesni što njihovo lice govori kada komuniciraju s djetetom. Ako im pričaju priču ili im treba malo ohrabrenja, smiješak i raširene oči mogu

roditeljima puno pomoći. U isto vrijeme, ako nisu zadovoljni nečim što njihovo dijete radi – trebaju pustiti svoje lice da govori. Njihovo će dijete brzo shvatiti kada ga odbijaju mršteći se. ([Elektronički izvor] URL: https://kidskonnect.com/articles/nonverbal-communication-in-children-why-body-language-is-so-important-for-development/, pristupljeno: 20. srpnja 2022.)

5.2.5. Prostor

Prostor je nešto o čemu možda ne razmišljamo odmah kada razmatramo našu neverbalnu komunikaciju. Od presudne je važnosti naučiti dijete kako pravilno koristiti prostor u svojoj neverbalnoj komunikaciji. Roditelji im trebaju pokazati važnost davanja osobnog prostora ljudima, ali ih također naučiti kako mogu utješiti ljude bliskim zagrljajem. Razumijevanje prostora kao metode neverbalne komunikacije igra veliku ulogu u razvoju svakog djeteta. ([Elektronički izvor] URL: https://kidskonnect.com/articles/nonverbal-communication-in-children-why-body-language-is-so-important-for-development/, pristupljeno: 20. srpnja 2022.)

5.3. Neverbalna komunikacija i djeca s posebnim potrebama

Autistična djeca i djeca s posebnim potrebama mogu imati problema s komunikacijom, uključujući neverbalnu komunikaciju. Na primjer, autističnu djecu često treba učiti o kontaktu očima. To se može učiniti tako što roditelj ispred svojih očiju stavlja predmete za koje zna da njegovo dijete želi. Treba nastaviti to raditi dok njegovo dijete automatski ne podigne pogled kada nešto želi. Ali čak i kada autistična djeca znaju kako koristiti kontakt očima, često mogu bolje slušati kada ne gledaju izravno u oči govornika. Možda će roditelji morati prilagoditi svoju komunikaciju ovisno o tome što najbolje odgovara njihovom djetetu.

Neka djeca također imaju senzornu osjetljivost i mogli bi teško osjetiti tjelesni kontakt poput grljenja. Ovoj bi djeci moglo biti ugodnije s drugim izrazima topline ili odobravanja ([Elektronički izvor] URL: https://www.verywellfamily.com/communicating-with-a-nonverbal-child-4177579,

pristupljeno: 20. srpnja 2022.)

5.4. Važnost neverbalne komunikacije u terapijskom predškolskom programu

Neverbalna komunikacija ključna je vještina koju djeca trebaju razviti u terapijskom predškolskom programu. Kada dijete razumije i komunicira neverbalnim jezikom, ono može tumačiti misli, osjećaje, želje i interese drugih. Uz ovu vještinu, također mogu koristiti geste, kontakt očima i drugu neverbalnu komunikaciju kako bi komunicirali o svojim potrebama s prijateljima iz razreda i učiteljima. Neverbalna komunikacija ključna je komponenta govorno-jezičnog razvoja sve djece, a ne samo one koja nemaju vještine verbalne komunikacije. Komunikacija (bilo verbalna ili neverbalna) dramatično utječe na način na koji dijete komunicira s drugima u svijetu oko sebe. U terapijskom predškolskom programu djeca imaju mnogo mogućnosti izražavanja kroz neverbalnu komunikaciju. Učitelji i osoblje u učionicama snažno će poticati djecu i koristit će se određenim strategijama kako bi poboljšali njihovu neverbalnu komunikaciju. Ove strategije, koje se koriste u grupnom okruženju, roditelji također mogu provoditi kod kuće za dodatnu vježbu jedan na jedan. ([Elektronički izvor] URL: https://www.verywellfamily.com/communicating-with-a-nonverbal-child-4177579, pristupljeno: 20. srpnja 2022.)

Sva djeca trebaju naučiti koristiti geste, kontakt očima, izraze lica i zvukove kako bi donosila odluke. Te su vještine važne jer se mogu koristiti za označavanje potreba, osjećaja i želja. U terapeutskoj predškolskoj učionici, na primjer, učitelji će djeci dati nekoliko različitih opcija igračaka za igru, umjesto da daju pristup svim igračkama u učionici. Učitelji također mogu olakšati situacije kako bi potaknuli svoje učenike na korištenje verbalne ili neverbalne komunikacije. Na primjer, mogu zamoliti dijete da pokuša otvoriti (tešku) posudu, pa će ono morati zatražiti pomoć. U drugoj situaciji, učitelj može staviti samo nekoliko krekera na djetetov tanjur za vrijeme užine, tako će dijete morati tražiti još. ([Elektronički izvor] URL: https://www.verywellfamily.com/communicating-with-a-nonverbal-child-4177579, pristupljeno: 20. srpnja 2022.)

Strpljivost može biti težak zadatak za odrasle, jer oni obično znaju što njihova djeca žele prije nego što dijete to uspije izraziti. Kako bi vježbali strpljivost, roditelji ili učitelji mogu pričekati da dijete komunicira s njim o onome što želi. Čineći to, pomažu djetetu da proširi svoje komunikacijske vještine. Dijete će steći vještine pomoću pogleda, gestikulacije ruku i zvukova. Brzo će naučiti da će im te metode komuniciranja pomoći da postignu svoje ciljeve. Na primjer, u terapeutskom predškolskom programu, učitelji će pričekati gestu ili kontakt očima prije nego što djetetu daju predmet za koji se čini da želi.

Kako bi dijete razumjelo kako koristiti svoje tijelo za komunikaciju, bit će mu potrebna opsežna praksa. Ovo je ključni razlog zašto su terapeutski predškolski programi izvrsni. Djeca u razredu imaju nekoliko prilika tijekom školskog dana vježbati svoje neverbalne komunikacijske vještine, ne samo s odraslima, već i sa svojim vršnjacima. Vrijeme za užinu sjajan je primjer. Učitelj može djetetu dati opcije za užinu: one koje voli i one koje ne voli. Time omogućuje da dijete gestikulira prema onom u kojem će uživati. Ponekad djeca postanu frustrirana ili zbunjena kada odrasla osoba prvi put uvede nove rutine komunikacijskog ponašanja. No, važno je da roditelj ili učitelj budu uporni, kako bi djeca nastavila rasti i učiti. Kako bi ojačalo pozitivno ponašanje, dijete bi trebalo dobiti predmet koji traži, kao krajnji rezultat. Ova dosljednost pomoći će u izgradnji i održavanju pozitivnog ponašanja. Kad komuniciraju s djetetom, učitelji i roditelji trebaju osigurati da su fizički okrenuti prema djetetu. Ovo je posebno važno za kontakt očima. Komuniciranje s djecom na ovaj način pomaže im razumjeti koncept usmjeravanja pogleda, glasa i gesta na odraslu osobu. Na primjer, kada su u učionici, učitelji mogu sjediti na podu licem u lice s djetetom dok čitaju knjigu. Učitelj može privući djetetovu pozornost pokazivanjem, korištenjem riječi i stvaranjem zvučnih efekata kroz cijelu knjigu. Održavanje kontakta očima osigurava da dijete ostane uključeno u vježbu ([Elektronički izvor] URL: https://www.verywellfamily.com/communicating-with-a-nonverbal-child-4177579, pristupljeno: 20. srpnja 2022.)

5.5. Važnost roditelja kod razvoja neverbalne komunikacije

Geste koje se mogu razumjeti bez obzira koji se jezik koristi pomoći će djetetu da razumije povezane riječi. To može biti, na primjer, oponašanje radnje za "pijenje" ili gestikuliranje za "dođi", itd. Uključivanje dosljednih gesta ili govora tijela u život kod kuće može djetetu pružiti alat za korištenje vlastitog govora tijela za kretanje kroz njihovo vrijeme u vrtiću. To se posebno odnosi na djecu u višejezičnom okruženju i osjetljivoj fazi privikavanja na novo okruženje. Ako dijete može izraziti svoj pristanak uz pomoć svog govora tijela, to će olakšati ljudima oko djeteta da ga razumiju i djetetu da se razumije, iako možda ne postoji zajednički jezik. Ovo je izuzetno važno za fazno prilagođavanje i opću komunikaciju djeteta u višejezičnom kontekstu. U fazi navikavanja u višejezični kontekst, dijete i odgajatelji uvelike će se oslanjati na informacije koje mogu razmijeniti neverbalnom komunikacijom. Modeliranjem i poticanjem neverbalne komunikacije kod kuće, dijete će se moći sigurnije snalaziti u različitim situacijama u višejezičnom vrtiću i proširiti svoje komunikacijske vještine u novom okruženju.

Prepoznavanje i razumijevanje neverbalne komunikacije s djecom jednako je ključno za roditeljstvo ili podučavanje. Mnogo informacija o osobi ili situaciji prenosi se neverbalnom komunikacijom i uključuje signale kao što su izrazi lica, oči, dodiri, ton glasa, kao i odijevanje, držanje i blizina. Roditelji bi se trebali svjesno truditi čitati djetetove neverbalne znakove i njihovo ponašanje kako bi najbolje odgovorili na njihove potrebe. Čak i ako roditelj ne razumije odmah što dijete pokušava izraziti ili što mu je potrebno u tom trenutku, obraćanje pozornosti na djetetovu neverbalnu komunikaciju dobar je način da roditelj počne istraživati djetetove osjećaje i potrebe. Roditelji i djeca tada se uključuju u jedinstven i vrijedan način neverbalne interakcije. ([Elektronički izvor] URL: https://iccc.group/how-can-parents-help-with-nonverbal-communication, pristupljeno: 20. srpnja 2022.)

6. AKTIVNOST: PANTOMIMA

6.1. Sudionici aktivnosti i postupak

Aktivnosti sam provela s djecom u dobi od 5 do 6 godina. U aktivnosti je sudjelovalo trinaestero djece predškolske dobi. Aktivnost koju sam provela s djecom je igra „Pantomime“. Pantomima je igra koja je poznata starijim generacijama. S vremenom virtualne igre počinju biti zanimljivije nego što su igre među djecom. „Pantomima“ pokazuje važnost neverbalne komunikacije, te vještinu korištenja vlastitih mimika i gesti. Prema mom mišljenju, igra „Pantomima“ jako je korisna u upoznavanju i razvijanju neverbalne komunikacije kod djece.

6.2. Zadaci

Glavni zadaci:

- neverbalnu komunikacijsku kompetenciju dovesti do više razine kod svakog pojedinog djeteta
- učenje novih mimika i gesta
- naučiti ih važnosti neverbalne komunikacije
- stvoriti pozitivno ozračje u skupini
- potaknuti interes djece za praćenje neverbalne komunikacije
- učiti djecu da budu strpljiva
- povećati međusobnu komunikaciju.

Dodatni zadaci:

- potaknuti dječju radoznalost
- poticati djecu na aktivno praćenje mimika i gesta
- razvijanje samopouzdanja u izražavanju sebe kroz neverbalnu komunikaciju.

6.3. Cilj aktivnosti

Cilj aktivnosti je upoznati djecu s pojmom neverbalne komunikacije.

6.4. Tijek aktivnosti

Aktivnost započinje dolaskom djece u skupinu. Djecu sam zamolila da sjednu u stolice koje sam prethodno poslagala u krug kako bi se svi međusobno lakše vidjeli. Aktivnost sam započela s nekoliko pitanja. Za početak sam ih pitala znaju li što znači neverbalna

komunikacija. Većinom su sva djeca odgovorila da ne znaju što je neverbalna komunikacija. Objasnila sam im da ćemo igrati igru kroz koju će shvatiti što znači neverbalna komunikacija. Započela sam aktivnost s igrom „Pogodi zadatak“. Osnovno pravilo igre je da djeca različitim pokretima daju odgovor na moje pitanje, bez da pritom govore. Prvo pitanje koje sam im postavilo bilo je: „Kako ramena kažu ne znam?" Većina djece je podigla i spustila ramena, a neka djeca su podigla ruke u visini glave i okrenula dlanove prema nazad. Toj djeci sam rekla da pogledaju kako dječak D. pokazuje odgovor na pitanje, te su sva djeca zajedno ponovila pokret s ramenima. Ostala pitanja koja sam im postavila bila su:

- „Kako prst kaže dođi ovamo?",
- „Kako noge ljutitog djeteta zahtijevaju “želim!”,
- „Kako glava kaže "Da" i kako kaže "Ne",
- „Kako ruka kaže “daj pet!”, “Okreni se!”, “Zbogom”.

Nakon uvodne igre pohvalila sam svu djecu i objasnila sam im da su neverbalnom komunikacijom odigrali igru, a to znači da mogu igrati igre i bez razgovora, a da im bude zabavno. Sljedeća igra koju sam provela s djecom zove se „Pantomima“. Pripremila sam kutiju u kojoj su slova, te sam zamolila djecu da izvuku neko slovo i odluče se za životinju, stvar ili zanimanje koje počinje na to slovo, te bez razgovora, samo koristeći pokrete pokušati opisati djeci o kojoj se riječi radi. Nakon pojašnjenja pravila igre, djecu sam zamolila da sjednu u polukrug, tako da sva djeca mogu aktivno sudjelovati u igri. Kako bi djeci zorno pokazala kako se pravilno igra ova igra prva sam izvukla slovo. Izvukla sam slovo „K“, skupila noge i ruke te ih podigla iznad glave. Zatim sam dlanove skupila u obliku krova. Djeca su pokušala pogoditi o čemu se radi. Odgovori su bili raznovrsni. Neka djeca su rekla da glumim drvo, neka djeca su rekla da vide olovku. Nakon nekoliko pokušaja pogodili su da glumim „kuću“. Nakon što su pogodili, objasnila sam im još jednom da je ovo bila neverbalna komunikacija jer nisam pričala sa njima, ali da su oni mene svejedno razumjeli bez riječi. Djevojčica A. L. je dobila slovo „M“, te je imitirala mačku. Djeca su odmah pogodila o čemu je riječ, te smo joj svi zajedno zapljeskali. Dječak koji je pogodio je bio na redu za izvlačenje slova. Sva djeca su odglumila nešto, te su se tako upoznali s drugačijim načinom komunikacije, a da to nije samo izgovaranje riječi. Nakon aktivnosti „Pantomima“, djeca su ponovno sjela u polukrug, te sam im rekla da ćemo sad mimikom tj. izrazima lica pokazati drugoj djeci kako se osjećamo u nekim trenucima. Objasnila sam im da svako dijete može izraziti osjećaje bez

riječi. Ja sam se nasmijala i pitala djecu što moj osmijeh znači, a oni su odgovorili da sam sretna. Zatim sam rekla da moraju licem izraziti kako se osjećaju u trenutku kad, npr. ne mogu dobiti nešto što žele u trgovini. Na to su neka djeca spustila obrve i spojili ih kao znak ljutnje, neka djeca su stavila ruke na obraze i krajeve usana spustili prema dolje. Objasnila sam im da je to izraz za tugu. Zamolila sam ih da pokažu kako izgledaju kad su sretni, te su se sva djeca počela smijati. Nakon obavljenih aktivnosti, djecu sam pohvalila i pozdravila se s njima.

Postoje različiti načini izražavanja emocija i ekspresija, ovisi i o spolu djece, dobi i razvijenosti neverbalne komunikacije, tako da svako dijete treba pomno pratiti, ali je većinom osmijeh univerzalni simbol za sreću. Tijekom provođenja aktivnosti djeca su bila dobro raspoložena i rado su sudjelovala. Nastojala sam poticati razvoj pozitivnih emocija i stvaranje pozitivne slike o sebi. Ohrabrivala sam djecu tijekom aktivnosti, te ih pohvalila kako bi imali osjećaj vrijednosti. Također, ovim aktivnostima potaknula sam djecu na samostalno razmišljanje i kreativnost. Provođenjem ovih aktivnosti upoznala sam djecu s pojmom neverbalne komunikacije igrajući dvije zanimljive igre. Djeca su učila na koje načine mogu izraziti emocije i kako ih imenovati: radost, tuga, ljutnja i strah. Vrlo je važno da djeca mogu izraziti i prepoznati svoje emocije jer na taj način potiču samosvijest, samokontrolu, motivaciju i društvene vještine. Također, emocije su važan dio odrastanja svakog djeteta i pomažu u formiranju ličnosti. Nakon provedenih aktivnosti djeca su znala što je neverbalna komunikacija te na koje sve načine mogu komunicirati s drugima bez da izgovaraju riječi.

6. ZAKLJUČAK

Ljudski jezik je izuzetno složen oblik komunikacije, koji se sastoji od bezbrojnih jezika i stalno rastućih dijalekata i kolokvijalizama. Unatoč golemom nizu jezičnih razlika, jedna konstanta i dalje postoji – neverbalni aspekti komunikacije ostaju stabilni i univerzalni. Načini na koje ljudsko tijelo naglašava ili proturječi izgovorenim riječima jednako su važni kao i riječi koje ljudi koristite, ili čak i više, u onim trenucima kada djela govore glasnije od riječi. To je poznato kao neverbalna komunikacija, neverbalni znakovi ili se često opisuje kao govor tijela (kinetika).

Neverbalna komunikacija je informacija koja se prenosi bez upotrebe izgovorenih ili pisanih riječi. Neverbalna platforma uključuje kontakt očima (okulesika) ili nedostatak istih, izraze lica, geste, držanje, osobni izgled, fizičko okruženje i artefakte/predmete koji ga sačinjavaju, dodir (haptika), parajezik (vokal), upotrebu vremena (kronema) i udaljenosti između govornika i njegove publike (proksema). ([Elektronički izvor] URL: https://www.unavita.hr/neverbalna-komunikacijau-razlicitim-kulturama, pristupljeno: 20. srpnja 2022.)

Neverbalna komunikacija s djetetom u ranoj dobi ima velik učinak na njihove odnose s prijateljima i obitelji. Također može igrati značajnu ulogu u njihovom emocionalnom razvoju i osjećaju vlastite vrijednosti. Sva djeca trebaju naučiti koristiti geste, kontakt očima, izraze lica i zvukove kako bi donosila odluke. Te su vještine važne jer se mogu koristiti za označavanje potreba, osjećaja i želja.

U ovom radu bila je prikazana neverbalna komunikacija općenito, te neverbalna komunikacija u radu sa djecom. Kroz nekoliko primjera dana su objašnjenja o tome kako neverbalno treba funkcionirati sa djecom te koje prednosti to nosi sa sobom. Neverbalna komunikacija može uvelike pomoći učiteljima i roditeljima u komunikaciji sa djecom, ali samo u slučaju kada se koristi na pravi način.

LITERATURA

1. ADAMS, K. (2007.) *Probudite genijalca u svom djetetu*. Zagreb, Profil.

2. CARLSON, FRANCES, M. (2006.) Essential touch: meeting the needs of young children. Washington, D.C. *National association for the education of young children*.

3. CAULFIELD, R. (2002.) Babytalk: development precourses to speech. *Early childhood education journal*, 30 (1). 59-62.

4. DAMASIO, R. (1999.) The feeling of what happens. New York: *Harcourt Brace.*

5. HANSEN, J. (2010.) *Teaching without talking*, 92 (1).

6. HYSON, MARILOU (2008.) Enthusiastic and engaged learners: approaches to learning in the early childhood classroom. New York: *Teachers college press.*

7. NOLLER, P. (1984.) Nonverbal communication and marital interaction. Oxford, U.K.: Pergamon press.

8. Nonverbal communication: a quiet path to children's engagement, Texas child care quarterly. (2013.) 37 (3).

9. REMLAND, S. M. (2004.) Neverbalna komunikacija u svakodnevnom životu, *Houghton Mifflin.*

10. VRSALJKO, S. I PALEKA, P. (2018.) *Pregled ranog govornog- jezičnog razvoja*. Sveučilište u Zadru. (Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/file/317959 , pristupljeno: 20.srpnja 2022.)

Internetski izvori

11. Five types of communication. (URL: https://drexel.edu/graduatecollege/professional-development/blog/2018/July/Five-types-of-communication/, pristupljeno: 20.srpnja 2022.)

12. HERDON, J. (2021.) *Tips for communicating with your nonverbal child* (URL: https://www.verywellfamily.com/communicating-with-a-nonverbal-child-4177579, pristupljeno: 20. srpnja 2022.)

13. ISIĆ, U. (2010.) *Vršnjačka medijacija: priručnik za roditelje i nastavnike*. (URL: http://os-slakovci.skole.hr/upload/os-slakovci/newsattach/130/Vrsnjacka_medijacija.pdf , pristupljeno: 20.srpnja 2022.)
14. KEILING, H. (2019.) 4 types of communication and how to improve them. (URL: https://www.indeed.com/career-advice/career-development/types-of-communication, pristupljeno: 20.srpnja 2022.)
15. LAMBERT, T. (2022.) A history of communication, (URL: https://localhistories.org/a-history-of-communication/, pristupljeno: 20. srpnja 2022.)
16. MANUS, V. (2018.) Nonverbal communication. (URL: https://prezi.com/p/yks3plcehuvy/non-verbal-communication/, pristupljeno: 20.srpnja 2022.)
17. Non-verbal communication in a kindergarten setting. (URL: https://iccc.group/how-can-parents-help-with-nonverbal-communication, pristupljeno: 20.srpnja 2022.)
18. Nonverbal communication in children – why body language is so important for development. (URL: https://kidskonnect.com/articles/nonverbal-communication-in-children-why-body-language-is-so-important-for-development/, pristupljeno: 20.srpnja 2022.)

19. SCHMIDT, W.V. (2007). *Globalno komuniciranje: interkulturalna komunikacija i međunarodno poslovanje.*

20. SHUHLA, V. (2022.) *4 types of communication (with examples).* (URL: https://learning.shine.com/talenteconomy/career-help/types-of-communication/ (pristupljeno: 20.srpnja 2022.)

21. TIERNEY, J. (2014.) U zračnim lukama, pogrešna vjera u govor tijela. *The New York Times.* (URL:

https://hr.peopleperproject.com/posts/25516-definition-and-examples-of-body-language, pristupljeno: : 20. srpnja 2022.)

22. Why is nonverbal communication important in a therapeutic preschool program? (URL:https://cstacademy.com/articles/why-is-nonverbal-communication-important-in-a-therapeutic-preschool-program/, pristupljeno: 20.srpnja 2022.)
23. Principles and functions of nonverbal communication. (URL: https://open.lib.umn.edu/communication/chapter/4-1-principles-and-functions-of-nonverbal-communication/ , pristupljeno: 20.srpnja 2022.)
24. Unavita, Neverbalna komunikacija u različitim kulturama, (URL: https://www.unavita.hr/neverbalna-komunikacijau-razlicitim-kulturama, pristupljeno: 20.srpnja 2022.)

SAŽETAK

Neverbalna komunikacija nije samo prvi oblik komunikacije koji učimo u djetinjstvu, već je također ključna i korisna za razvoj verbalne komunikacije. Neverbalna komunikacija kod kuće i u učionici iznimno je važna za djetetov emocionalni, socijalni i intelektualni razvoj. Jednostavne stvari poput grljenja, ljubljenja, smiješka ili držanja za ruke potvrđuju pozitivno povjerenje u djecu. Iako je pozitivna neverbalna komunikacija uobičajena i prirodna, ona je također i negativna. Mrštenje, mahanje prstima i sl. također mogu utjecati na djetetovu percepciju emocija. Ovo je važno jer pojačava verbalnu poruku djetetu. Djeca počinju shvaćati da osmijeh znači "dobro ti ide", a mrštenje znači "to što radiš je neprihvatljivo". Dakle, neverbalna komunikacija je vrlo moćno oružje u radu sa djecom. Jako je važno da se neverbalna komunikacija izvodi pravilno kako djeca ne bi dolazila u situaciju da ne mogu protumačiti znakove koje im šalju odrasli.

Ključne riječi: djeca, dječji razvoj, komunikacija, neverbalna komunikacija, verbalna komunikacija.

ABSTRACT

Non-verbal communication is not only the first form of communication we learn in childhood, but it is also crucial and useful for the development of verbal communication. Non-verbal communication at home and in the classroom is extremely important for a child's emotional, social and intellectual development. Simple things like hugging, kissing, smiling, or holding hands reinforce positive trust in children. Although positive nonverbal communication is common and natural, it is also negative. Frowning, waving fingers, etc. can also affect the child's perception of emotions. This is important because it reinforces the verbal message to the child. Children begin to understand that a smile means "you're doing well" and a frown means "what you're doing is unacceptable". Therefore, non-verbal communication is a very powerful weapon in working with children. Non-verbal communication must be performed correctly so that children do not get into a situation where they cannot interpret the signs that adults send them.

Key words: communication, child development, children, non-verbal communication, verbal communication.